

JOSIP KREGAR, BIVŠI POVJERENIK VLADE ZA GRAD ZAGREB, GOVORI O DUBINI KRIZE KOJA POTRESA METROPOLU, PROCVATU KORUPCIJE I TAJKUNSKOJ MAFIJI

VLADAVINA LOŠIH ĐAKA

Dok sam bio povjerenik, dolazili su mi ljudi i govorili o sjajnim mogućnostima za kupovinu nekog stana ili za kupovinu brodova, jer se zna da sam strašno osjetljiv na brodove. To je, znate, jedan ugodni razgovor, koji bi zahtijevao dobrodušni nastup s moje strane. Međutim, ja sam od početka vrlo jasno govorio da ja nemam novca čak ni za jeftine stanove i brodove, pa je nastupila oseka takvih ponuda * U svim tranzicijskim zemljama na vlast dolaze loši daci i ljudi niskih moralnih i stručnih kvaliteta. Politička elita svih zemalja u tranziciji je katastrofalno loša i to nam je svima zajedničko * Plaši me oklijevanje nove vlasti i vjera da zatečeni sustav može evoluirati. Znate, to vam je strategija umjerenog napretka u granicama poretka, da se poslužim haškovskom metaforom. Ja sumnjam da je evolucija te vrste moguća

Piše: *Miljenko JERGOVIĆ*

- Kakva je bila slika Zagreba koju ste zatekli kada ste došli na mjesto povjerenika u usporedbi s onim što ste očekivali?
  - Bila je i bolja i gora od onoga što sam očekivao. Znao sam da dolazim u kritičnom trenutku za grad, da je došlo do zastoja u priljevu novca i da je gradskoj upravi opao ugled, ali to su bile stvari koje je najlakše bilo promijeniti. Ono što, međutim, nisam znao i što nisam očekivao, bila je dubina krize. Nisam znao da ću iza svakog započetog posla naići na nerješive probleme: ili zato što je zakonodavstvo loše - što smo i ranije znali - ili zato što je posao započet u pogrešno vrijeme i s krivim timingom. Zagreb je grad s velikom koncentracijom novca i snage, ali se i jedno i drugo uludo i bespotrebno rasipalo. Gradski proračun je apsolutno prevelik, što donosi strašnu presiju na porezne obveznike i moć raspolaganja novcem koja se na različite načine može koristiti. S puno novca svemu se, malom i velikom, časnom i nečasnom, može dati veliki sjaj. Kada sve to iznutra vidi, čovjek biva ponesen dvama u osnovi suprotstavljenim osjećajima: s jedne strane, čini mu se da je kriza takva da se fizički ništa ne može promijeniti, a s druge strane postaje svjestan da se stvari moraju mijenjati na psihološkoj razini, da bi se skromnije živjelo i jednostavnije radilo.
  - * Jesu li vam u pomoć dolazili prijatelji za koje prije niste ni znali?
  - O da, dolazilo mi je puno ljudi koje ću smatrati prijateljima jer su mi pomogli. U ljudima se dugo prikupljalo nezadovoljstvo, izraženo i na pojedinačnim i sasvim konkretnim slučajevima, pa su u promjenama osjetili priliku...
  - * Oprostite, ali ne mislim na te prijatelje, nego na one koji bi dolazili da im preko reda i mimo propisa malo pomognete...
  - Naravno, takvih je bilo, to je jedna od ljudskih konstanti. Čim dođete na položaj, svi vam postaju prijatelji, ali ja sam, na žalost, zauzeo jedan prilično odbojan stav, pa je interes za mojom osobom s vremenom opao. Ali sam vjerojatno stekao puno neprijatelja. No, jako mi je koristila činjenica da sam došao u trenutku velike krize i da sam ljudima mogao reći da im ne mogu preko reda pomoći. S vremenom sam shvatio da je još bolje da kažem kako im neću pomoći, kako to ne želim i kako mi to nije ni na kraj pameti... To stvara neprijatelje, ali i čistu situaciju.

STARI, BUDI PAMETAN!

* Je li vam se dogodilo da vam netko, izravno ili neizravno, nudi novac za neku protuuslugu?
- Ne, naravno da nije, ali su mi dolazili ljudi i govorili mi o sjajnim mogućnostima za kupovinu nekog stana ili za kupovinu brodova, jer se zna da sam strašno osjetljiv na brodove. To je, znate, jedan ugodni razgovor, koji bi zahtijevao dobrodušni nastup s moje strane. Međutim, ja sam od početka vrlo jasno govorio da ja nemam novaca čak ni za jeftine stanove i brodove, pa je nastupila oseka i takvih ponuda. Nikada mi do kraja neće biti jasno koliko je u nekim nastupima nečiji motiv bio materijalna korist, a u kojoj se mjeri radilo o potrebi da se nastavi raditi onako kako se prethodno radilo. Vjerojatno se mislilo da sam dio neke dugotrajne ekipe koja ima svoje neformalne zakonitosti, ljudi su mi govorili "stari, budi pametan", ali nikad ne možete biti sasvim sigurni što to zapravo znači.

* Zašto ste sav svoj povjerenički prihod poklonili u dobrotvorne svrhe?

- Ne, nisam baš to učinio. Postojao je dogovor između mogega fakulteta i Grada da primam plaću kao povjerenik, a kako je ta plaća veća od moje profesorske plaće ja sam tu razliku donirao Centru za autizam. Znače, nije to baš neki veliki novac, ali sam na taj način, eto, želio pokazati da je moja funkcija privremena i ne želim iz takvih okolnosti izvlačiti nikakvu dobit. Htio sam da moja gesta bude psihološka, premda mi vjerojatno mnogi ljudi ne vjeruju.

* Povremeno se susrećete s ljudima iz istočnih zemalja na seminarima ili skupovima o korupciji i tranziciji. Kolika je sličnost između njihovih slučajeva, recimo moldavskih ili ukrajinskih, i našeg slučaja?

- Sličnosti su veće nego što bismo željeli. Često u posljednjih pet-šest godina odlazim u te zemlje, komuniciram s ljudima, i neprestano se susrećem sa šokantnim sličnostima koje se tiču načina vođenja politike i funkcioniranja države i sudstva. Recimo, Ukrajina, to je jedna nevjerojatna zemlja i moj je dojam da bi Hrvatska za koju godinu bila ista kao Ukrajina, samo da je HDZ ostao na vlasti. Ono što nama smeta i što nas boli, jest da su sve to zemlje za koje smo nekoć mislili da su eonima i svjetlosnim godinama iza nas. No, isti procesi vode se i kod njih i kod nas, vlast se ponaša na izrazito sličan način i stvaraju se slične institucije i slični planovi. Svi nepogrešivo misle da se moramo okrenuti nekoj maloj informatizaciji, prekinuti s tradicijama boljševizma i eto nas tu, u kapitalizmu s ljudskim licem. Međutim, baš svagdje loši đaci dolaze na vlast i ljudi niskih moralnih i stručnih kvaliteta. Politička elita svih zemalja u tranziciji je katastrofalno loša i to nam je svima zajedničko.

BRBLJANJA O PROGONIMA

* Je li korupcija dio političkoga projekta ili je nastala na valu društvene anarhije?

- Korupcija vam je poput temperature kada je čovjek bolestan. Ona pokazuje da bolest postoji, ali ona sama po sebi nije samonikla, niti je s njom priča započela. Naravno, temperaturu treba snižavati i korupciju treba suzbijati, ali je važnije obračunati se sa sistemom koji ju permanentno stvara. Nije dovoljno da se promijene ljudi na vrhu, pa ni ljudi na nižim položajima. Bitno je shvatiti da nama ne trebaju veliki vođe, niti jake ličnosti, jer upravo to stvara korupciju, nego nam trebaju stabilne i efikasne institucije. Vaše pitanje sadrži naravno i vrlo jasnu aluziju: je li se radilo o nečemu što je smišljeno poticano? Ja bih na to pitanje odgovorio - da! Radilo se upravo o tome, premda sam svjestan da je to uvjetni odgovor, ali nitko mi ne može govoriti da je sve ovo bilo slučajno. Društvom je vladala politička skupina koja je istodobno bila i interesna skupina, koja je sebi ubirala najveći dio kolača, koja je živjela od korupcije i koja je druge uključivala u svoj sistem. Sve te rasprave i brbljanja o progonima i revanšizmu upućuju upravo na to jer su se odjednom oko iste stvari našli ljudi koji se međusobno jako razlikuju. Razlikuju se i po motivima, i po dosadašnjim beneficijama, i po količini novca koji su prigrabili. Zašto se svi oni svrstavaju na isti brod? To ne može biti slučajno.

* Možda sam naivan i blesav, ali ako je skupina Nikice Jelavića proglašena zločinačkom organizacijom, zašto po sličnoj logici i neke formalne ili neformalne skupine bivše vlasti ne bi bile proglašene zločinačkom organizacijom? Zašto se, na kraju, i sama partija ne bi tretirala kao zločinačka skupina?

- Da do toga ne dođe, nije presudan pravni, nego je presudan politički razlog. Bilo je u povijesti situacija kada se na taj način eliminirala određena politička opcija, često je to bilo zaslužno, nekad i nije, ali uvijek se radilo o cikličnom razvoju situacije, u kojoj se ništa nije mijenjalo i samo je jedna skupina zamjenjivana drugom. Ono što mene danas plaši, jest oklijevanje nove vlasti i vjera da zatečeni sustav može evoluirati. Znete, to vam je strategija umjerenog napretka u granicama poretka, da se poslužim haškovskom metaforom. Ja sumnjam da je evolucija te vrste moguća, ali eto, neka pokušaju...

ČITLUČKI POUČAK

* Ono što recimo meni užasno ide na živce, jest da sve projekte u pozadini kojih očito stoji kriminal, kakav je recimo projekt maksimirskog stadiona, nova vlast zapravo želi dovršiti. Stadion je, tobože, dvojbeno građen, a mi ćemo ga sad dovršiti na čist način. Ne čini mi se da je takvo što uopće moguće.

- Radi se o tehničkom pristupu stvarima i pokušaju da se procijeni dobitak i gubitak. I onda se uvijek zaključi da je bolje dovršiti nešto jer je šteta od odustajanja ili prekida materijalno velika. Ono što vlast danas ne čini, je demaskiranje političke i ekonomske pozadine svega toga. Eto, spomenuli ste stadion i meni odmah pada na pamet kako je motiv za njegovu nadogradnju bio da se stvari tobože prilagode UEFA-inim standardima. Ama kakvi standardi! Pa u Bosni i Hercegovini je prvak Brotnjo iz Čitluka, klub koji ima lijep stadion, ali on sigurno ne zadovoljava standarde o kojima su nam prije koju godinu govorili. I hoće li sada u Čitluku biti sagrađen stadion po uzoru na maksimirski? Ma ne vjerujem.

* Kad smo kod nogometa, danas svi priznaju da su prvoligaški klubovi funkcionirali mimo zakona i da su u određenom smislu bili legla kriminala, nisu se plaćali porezi i doprinosi, nelegalno je isisavan novac iz gospodarstva, stvoreni su strašni dugovi, a danas predsjednici Dinama i Hajduka traže da sve to sanira država kako bismo dalje pošteno radili...

- To je na neki način tipska priča. Mi se zapravo nalazimo u nekoj vrsti dvojbe: ili će kriminalna djela vršena na visokoj razini biti socijalizirana pa će cijelo društvo podnijeti odgovornost za njih ili će biti do kraja personalizirana pa će za njih odgovarati ljudi s imenima i prezimenima, bez obzira na činjenicu što su ta djela na neki način bila društveno poželjna, premda protuzakonita. No, ako se odlučimo za prvo, za socijalizaciju kriminala, tada ja ne vjerujem u mogućnost da ćemo nakon toga funkcionirati po nekim novim pravilima, pošteno i prema zakonu, nego će jedna skupina tek biti zamijenjena drugom skupinom.

* Jeste li u vrijeme svojega povjereništva ušli u priču o Dinamu?

- Nisam, budući da ne spadam u fanatične navijače. Ono što sam pokušao otkriti, bila je visina sredstava koja je Grad davao klubu i način na koji su ona korištena. Na neki način, pošao sam tragom novca. Uzdao sam se u nalaze Državne revizije koja je otkrila neke nepravilnosti, ali upravo kad je trebao doći i izvještaj financijske policije, ja više nisam bio na mjestu povjerenika...

MAZANJE OČIJU

* Vjerujete li da će gradska vlast do kraja ispitati putove novca?

- Pa vjerujem. Ne želim unaprijed sumnjati. Ako to ne učine, sebi će učiniti lošu uslugu. Radi se doista o velikim novcima.

* Jako ste zabrinuli ljude koji žive u gradskim stanovima. Iznenaduje li vas njihova iznenađenost?

- Pa jesam, naravno da sam ih zabrinuo. Najprije smo svi zajedno bili iznenađeni, ja jer nisam mogao vjerovati na što sam naišao, a oni jer nisu mogli vjerovati što ja to radim. Mene je, moram priznati, šokirala lista tih ljudi. Znao sam da se po gradu priča da su neki ljudi dobili po tri-četiri stana jer su se po tri-četiri puta razvodili, pa su svakoj ženi morali ostaviti stan, ali nisam znao da je stvarnost ozbiljnija od priča. Bila je to prva faza afere sa stanovima. Druga je bila udarac natrag! Svi koji su se zatekli pogođenima mojim postupkom, zaključili su da diram u njihova egzistencijalna prava jer su vjerovali da će mimo zakona doći do značajne imovine. Uslijedili su napadi po novinama i difamacije, te optužbe da nekoga proganjam. Nikoga nisam proganjao jer prethodno nisam ni znao tko je u gradskim stanovima, ali danas znam da su kriteriji u dodjeli stanova najvećim dijelom bili politički, a tek u svrhu zamazivanja očiju primjenjivani su i neki drugi, recimo socijalni kriteriji.

* Različite djelatnosti podrazumijevaju i različit broj nula na kunskim i dolarskim iznosima, pa onda monstruoza cijena stadiona zamagljuje neke sitne malverzacije, poput one u ZKM-u, i postaje bizarno pored milijun dolara razgovarati o tisuću maraka...

- Da, naravno. Zbog sto kuna ljudi se proglašavaju kriminalcima, sami se tako osjećaju i drugi ih takvima doživljavaju. Sve to služi da bi se stvar zamaglila i socijalizirala i da bi se zaboravilo da je broj ljudi koji su činili prethodnu vlast relativno mali. Riječ je o stotinama, a ne tisućama ljudi, ali se danas pokušava mobilizirati cjelokupno društvo, samo da bi oni i njihova čudno stečena imovina bili zaštićeni. To je sve suptilna, ali i vrlo uspješna manipulacija.

* Jeste li se bavili slučajem ZKM-a?

- Jesam, ali tu mi stvari nisu baš sasvim jasne i čiste. Prvi nalazi su bili šokantni i ukazivali su na vrlo ozbiljne financijske malverzacije, ali kada smo počeli istraživati tko je za što odgovoran, vidjelo se da jedan dio optužaba na račun Lea Katunarića jednostavno ne stoji. Koliki dio, to nismo uspjeli ustanoviti. U svakom slučaju, ja sam odbio jednu nagodbu koja je trebala poslužiti da se slučaj privede kraju i zataška, te da se zapravo dezavuiraju cijela akcija. Ono što otežava odluku, jest da nema nijednog sasvim nevinog aktera ni na jednoj strani.

KUTLIN STOŽER

* O kakvoj se nagodbi radilo?

- Bilo je zamišljeno da se bivšem direktoru omogućiti mirno povlačenje, uz priznanje da je ostavku dao pod pritiskom, što bi osiguralo dalji normalan rad kazališta. Ne bih dalje išao u detalje jer pretpostavljam da se pogodba pokušava postići, pa ne bih drugim ljudima kvario posao. Ja bih, naime, bio za pogodbu, ali principijelnu.

* Jeste li u stanju sebi objasniti način na koji se razvija slučaj obitelji Gucić?

- Ne znam. Začuden sam time da Gucići putuju svijetom i sasvim jasno predočavaju kaznena djela. Recimo, Zvonimir Gucić kaže da je otišao u Njemačku kako bi s ocem sredio dokumentaciju firme. To vam se u kaznenom pravu zove prikrivanje dokaza. A još me više čudi da se obitelj Gucić smatra turistima u Zapadnoj Europi koji će se jednog dana, po povratku, prijaviti policiji. Ja ne znam tko je za to kriv, ali to je naprosto nevjerovatno. Ili još nešto: njima u goste odlaze novinari i rade intervju s Gucićima. Sasvim slobodno razgovaraju s optuženicima! Ili najluđe: novinari rade intervju s Ivanom Herakom! Na stranu i činjenica da je to protivno novinarskoj etici, ali je protivno i pozitivnim propisima. Krše se pravila funkcioniranja pritvora, krši se Zakon o istražnom postupku. To nije normalno... Htio sam reći - nije zabilježeno, ali jest zabilježeno: U Latinskoj Americi i Rusiji. Tamo se, međutim, otvoreno govori o mafiji i mafijašima, tako se ti ljudi zovu i oni svoje poslovanje normalno nastavljaju i iz zatvora. A jeste li možda čuli za stožer za zaštitu imovine Miroslava Kutle?

* Da, čuo sam...

- Pa to je strašno zanimljivo. Svatko ima pravo na obranu i pretpostavku da je nevin dok mu

se ne dokaže suprotno, ali zamislite vi u ovim okolnostima stožer za zaštitu imovine Miroslava Kutle! Pa to izaziva barem političko pitanje tko je u tom stožeru i tko je iza tog stožera.

* Fascinantna je, recimo, iskrenost Zvonimira Gucića. On se u jednom intervjuu gotovo jada hrvatskoj javnosti. Kaže da je za njim izdana međunarodna tjeratica kao da je ubojica ili švercer drogom, a radi se, kaže on, samo o možebitnom isisavanju novca iz poduzeća...

- Ti ljudi u velikoj mjeri nisu ni bili svjesni da krše zakone, jer su bili uvjereni da zakone po svojoj mjeri i stvaraju. Ako ih već stvaraju, kako bi se onda na njih zakoni uopće odnosili? I tu su zapravo bili u pravu jer ne može biti slučajno da odredbe kaznenog zakona uopće ne pokrivaju mnoge kriminalne situacije o kojima danas govorimo. Zato je normalno da se svi ti ljudi subjektivno osjećaju progonjenima i prevarenima. A to što se uspješno izvlače i iz pandži policije, to je već druga stvar...

PREPLAŠENI SUCI

* Mislite li da je slučajni propust omogućio Gucićima da pobjegnu u inozemstvo?

- Katkad se zateknem u poziciji da ne vjerujem ništa i nikome. Postoje priče, a ja poprilično vjerujem u njih, da postoje ljudi koji se profesionalno bave time da izvlače ljude koji se zateknu u situaciji u kakvoj su bili Gucići prije bijega u inozemstvo. Ako se takve stvari nastave ponavljati, ja doista više neću moći vjerovati da se radi o slučajnostima i nestručnosti pojedinaca. Ova vlast morala bi vratiti povjerenje građana u institucije, u sudstvo i policiju, jer je ono u velikoj mjeri uništeno. A s druge strane, i među sucima danas vlada strah. Gredelj je taj strah uspješno iskoristio i mobilizirao ljude koji se danas međusobno povezuju, pa se, recimo, suci plaše da će i oni letjeti sa svojih mjesta ako budu letjeli predsjednici sudova. Bivšoj vlasti sudstvo je bilo jako važna poluga, ali njoj nije trebalo puno ljudi po sudovima. Dovoljan im je bio povjerljiv predsjednik suda, koji će određeni predmet dati jednom jedinom povjerljivom sucu, tako da ste i vi u Feralu uvijek mogli prema imenu suca znati koja će vam presuda biti izrečena.

* Može li Šime Lučin normalno voditi svoje ministarstvo ako ljudi, evo recimo ja, vjeruju da u njegovom ministarstvu još uvijek rade i notorni kriminalci? Naime, ja zbilja nisam siguran da neki policajac nije povjerljivi Gucićev, Jelavićev ili Bagarićev frend.

- Ne bih mu volio biti u koži. Njemu ništa drugo ne preostaje nego da se smiješi i govori kako smo svi dobri profesionalni suradnici i radimo na istom poslu, a vjerujem da je, pogotovu na nižim razinama, okružen ljudima koji mu ne misle dobro. To je njegov najveći problem. Trebao bi se oslanjati na profesionalno znanje ljudi, a nije siguran u kojem će oni pravcu to znanje usmjeriti.

* Dobro, mislite li da bi policija trebala više hapsiti?

- Ne, nego bi se pokrenuti postupci na svim razinama trebali temeljitije i profesionalnije voditi. Neće nijedan slučaj zastarjeti, ne treba ekspresno hapsiti i žuriti, ali treba ozbiljno raditi. I još nešto je važno: moralo bi se sve učiniti da se omogući pljenidba imovine, a ne da veliki kriminalci prođu sa zatvorskim kaznama i da se na kraju nađu na slobodi s onim što su opljačkali.